

19. Väestönsuojelutoimisto

Henkilökunta. Väestönsuojelutoimiston henkilöstössä tapahtui v. 1968 seuraavat muutokset: väestönsuojelupäällikkö Väinö Karanko erosi 31.5. lukien ja hänen tilalleen väestönsuojelupäälliköksi nimitettiin 1.6. lähtien ev.luutn. evp. Olavi Kettunen, jonka tilalle hallinnolliseksi sihteeriksi valittiin ev.luutn. evp. Paavo Yliluoma 1.8. lähtien. Suojarakenteiden valvojana oli 12.7. saakka Hemmo Salmi ja 1.8. lähtien merkon. Alpo Vuopala. Muuten toimiston henkilökunta pysyi samana.

Kalliosuojien hoitohenkilöstöön kuului sähköliasantaja, sähköasentaja, koneenhoitaja, koneasentaja, putkiasentaja, laitosmies ja 10 kalliosuojanhoitajaa.

Hallinnollinen toiminta. Viraston toiminnan laajuutta kuvaa osaltaan diariin kertomusvuonna merkittyjen asioiden luku, joka oli 2 173. Näistä oli hallinnollisia asioita 680, suunnittelu- ja koulutusasioita 1 345, rakenteellisen suojelun asioita 148. Viraston lähettämien kirjeiden lukumäärä oli 1 090. Kalliosuojien vuokrasopimuksia tehtiin 10. Raha-toimistolle lähetettyjen maksuosoituksette- loiden määrä oli 120 ja laskujen määrä 856.

Kalliosuojien vuokrauksesta oli tuloja kertomusvuonna 776 127 mk. Niiden käyttökustannus- ja kunnossapitokulut olivat 246 895 mk.

Talouselämän suhdanteet olivat varsin selvästi nähtävissä kalliosuojien vuokratuotossa ja ilmenee suojien vuokrauksen vaikeutumisena. Kalliosuojien rauhan ajan käyttöä aja-

tellen liian matalat paineovet (2.35—2.90 m), liian pieni varastoimispaino (600 kp/m²), vi-ranomaisten ahtaat suojien käyttötarkoitustulkinnat ja osittain pieni holvikorkeuskin olivat myös omiaan vaikeuttamaan vuokrausta ja pienentämään vuokratuloja.

Suunnittelutoiminta. Kertomusvuoden suunnittelutoimintaan on oleellisesti vaikuttanut ennakkotieto siitä, että sisäasiainministeriössä oli valmistumassa uudet ohjeet paikallisen väestönsuojelun organisaatiosta määrävahvuuksineen sekä uudet ohjeet väestön evakuoinnista. Kokonaissuunnittelussa on tämän vuoksi ollut jätävä odottamaan uusia ohjeita. Uusittavan evakuointisuunnitelman valmistelut voitiin kuitenkin jo aloittaa.

Helsingin väestönsuojelun suunnittelussa noudatettiin v. 1966 toimeenpantua yleisjärjestelyä ja työnjakoa. Suunnittelussa keski-tyttiin toimintavalmiuden ja -varmuuden kehittämiseen. Aikaisempina vuosina laaditut toimintaohjeet tarkastettiin eräin osin perustamisenjohtajien kurseilla saatujen kokemusten perusteella ja Helsingin Väestönsuojeluyhdistyksen sekä Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piirin tekemien korjausehdotusten johdosta.

Yleisen väestönsuojelun johtolimien ja yksiköiden henkilöstön sijoituskortistossa suoritettiin henkilövaihdosten aiheuttamat muutokset 458 henkilön kohdalla.

Sopimusteitse yksityisiltä saatavien mootoriajoneuvojen varaaminen saatiin henkilö-

19. Väestönsuojelutoimisto

autojen osalta päätökseen. Kun puolustuslaitos oman tarpeensa vuoksi ei voinut varata väestönsuojelun käyttöön riittävästi kuorma-autoja, väestönsuojelutoimisto teki Helsingin sotilaspiirin esikunnalle esityksen kokeilun suorittamisesta siitä, missä määrin väestönsuojeluyksiköiden kuorma-autot olisivat pakkiautoilla korvattavissa.

Perustajavirastoissa sekä sähkö- ja vesilaitoksessa työturvallisuus- ja väestönsuojelutehtäviä päätoimena hoitavien henkilöiden merkitys väestönsuojelun toimintavalmiuden kohottamiseksi on tullut korostetusti esille. Vastaavasti todettiin em. tehtäviä hoitavan henkilön puuttumisen satamalaitoksesta ja huoltovirastosta selvästi vaikeuttavan ja hidastavan järjestelyjä.

Väestönsuojelutoimisto avusti kaupungin virastoja ja laitoksia väestönsuojelusuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä sekä materiaalihankinnoissa. Kertomusvuoden loppuun mennessä oli eri toimipaikkoja koskevia omatoimisen suojelun suunnitelmia kortistossa seuraavasti: kaupungin virastot ja laitokset 204, muut virastot ja laitokset 445, teollisuus- ja liikeyritykset 676 ja kiinteistöt 40.

Vapaaehtoisesti suojelunsa järjestäneiden kiinteistöjen määrä ei kasvanut ja ilmeistä on, ettei muutosta parempaan ole odotettavissa, ellei suojelusuunnitelmien laatimisvelvollisuutta sisällytetä näidenkin osalta väestönsuojelulakiin. Helsingin Väestönsuojeluyhdistys on aloittanut säteilynsuojien rakentamismahdollisuuksien tiedustelun ja koulutti jo kertomusvuonna tätä tehtävää varten 123 henkilöä.

Kertomusvuonna aloitettiin v. 1964 laadittujen omatoimisen suojelun suunnitelmien tarkistaminen. Uudet tarkistetut suunnitelmat olivat tasoltaan edellisiä huomattavasti parempia ilmeisesti välivuosina suoritetun väestönsuojelukoulutuksen ansiosta. Suunnitelmien tarkistus pyritään suorittamaan loppuun v:n 1969 kuluessa.

Suuronnettomuustapauksissa avustustoi-

mintaan tarkoitetun pelastusosaston perustamisvalmistelut saatiin päätökseen aina yksityisen miehen toimintaohjeita myöten. Tehtävät ilmoitettiin osastoon sijoitetuille. Joh-tohenkilöstö koulutettiin sekä osaston perustamiseen että toimintaan. Henkilöstön osalta pelastusosasto voitiin perustaa vaaditun 4—6 tunnin kuluessa. Materiaalin osalta oli tilanne vielä epävarma. Lääkintämateriaali oli tosin jakovalmiina varastossa, mutta pelastuskomppanioiden materiaali oli suurelta osin koottava työpaikoilta, joten työajan ulkopuolella oli välineiden nouto erikseen järjestettävä. Täysi varmuus pelastusosaston vaaditun perustamisnopeuden saavuttamiseen voidaankin ilmeisesti saada vain hankkimalla ja varastoimalla kahden pelastuskompanian materiaali yhteen paikkaan.

Teknillisessä suunnittelussa oli painopiste edelleen paineilmaakäyttöisen suurtehohälytinjärjestelmän ja viestiyhteyksien kehittämisessä. Merkittävä lisä hälytysvarmuuteen saatiin liittymällä ns. Muzak-järjestelmään, joka toimittaa taustamusiikkia mm. tavaratoloihin, liikkeisiin, työpaikoille, missä ulkohälyttimien ääni on vaikeasti kuultavissa. Väestönsuojelukeskuksesta voidaan nyt tarvittaessa keskeyttää Muzak'in musiikkiläheytys ja antaa tilanteen edellyttämiä hälytysohjeita väestölle.

Kertomusvuonna saatiin Herttoniemen juurikasvarastoon sijoitettavan suurtehohälyttimen rakennus- ja asennustyöt koekäyttövaiheeseen. Suurtehohälyttimiä hankittiin lisää yksi, joten niitä on nyt kaikkiaan kahdeksan, joista kolme on täysin toimintavalmiina ja kaksi valmistuu v:n 1969 aikana.

Väestönsuojelumateriaalin hankinnat. Hankintamäärärahoja v:lle 1968 oli myönnetty 100 000 mk.

Väestönsuojelutoiminta jakaantui palvelu-aloittain seuraavasti: johtamistoiminta, tiedustelu- ja järjestyspalvelu, palontorjunta, pelastus-, raivaus- ja lääkintäpalvelu. Niihin tarvittavat tärkeimmät materiaalilajit olivat: palokalusto, pelastus- ja raivauskalusto, lää-

kintä-, suojele- sekä viestialojen materiaali. Määrävahvuisten materiaalin lisäksi tarvittiin materiaalia varastoihin kulutuksen mukaista täydennystä varten.

Merkitävimmät materiaalitilannetta parantaneet hankinnat kertomusvuonna olivat kriisiajan palontorjuntaa varten palolautakunnan määrärahoilla hankitut sammutusvälineet sekä johtamistoimintaa varten hankitut viestivälineet: 50 kannettavaa radiota; 70 johtopaikkojen, suurtehohälyttimien ja kalliosuojaryhmien ulkoantennia ja 5 paristokkujen lataajaa sekä kolmen suojelepiirin toimistolta vielä puuttuneet pikapuhelinlaitteistolla varustetut johtopöydät.

Asiantuntijana lääkintämateriaalin määrävahvuuksien laatimisessa sekä hankintaohjelmien ja kiinteiden ensiapuasemien sisärakenteiden suunnittelussa toimi edelleen lääket.lis. Alpo Lahti.

Koulutustoiminta. Väestönsuojelukoulutuksessa noudatettiin kertomusvuonna edelleen pääosiltaan v. 1965 suoritettua paikallisen väestönsuojelukoulutuksen yleisjärjestyksessä esitettyä työnjakoa.

Yleisen väestönsuojelun reservinjohtokusten päälliköitten ja apulaisten, tuhoalueiden johtajien ja apulaisten, sammutusosastojen johtajien sekä erityishenkilöstön koulutusta täydennettiin Valtion väestönsuojelukoulun järjestämällä kursseilla (yht. 23 henkilöä).

Kaupungin tärkeimpien virastojen ja laitosten sekä erityisesti teollisuuslaitosten uudet suojelejohtajat on edelleen kouluttanut Suomen Väestönsuojelujärjestö.

Väestönsuojelutoimiston tekemä esitys puolustuslaitokselta saatavan johtajiston ja erityishenkilöstön kouluttamisesta asetuksen mukaisilla pakollisilla kursseilla Valtion väestönsuojelukoulussa sai myönteisen ratkaisun. Sen mukaan järjestetään v. 1969 kaksi viikon kestävä kurssia, toinen pelastuskomppanioiden ja toinen ensiapukomppanioiden johtajistolle.

Väestönsuojelutoimiston pitämiä kursseja

oli: johtajiston kursseja 32, virasto- ja laitossuojelun kursseja 38 ja evakuoinnin suoritushenkilöstön kursseja 1. Oppilasmäärät olivat vastaavasti seuraavat: johtajakoulutus 508, virasto- ja laitossuojelun koulutus 1 115 ja evakuointihenkilöstön koulutus 16.

Mainittujen kurssien lisäksi väestönsuojelutoimiston ensiapukouluttaja piti kaupungin laitosten henkilökunnalle ensiavun koulutus-tilaisuuksia seuraavasti:

	tilaisuuksia	tunteja ä	oppilaita
sähkölaitos	6	4	210
liikennelaitos	9	3	180
vesilaitos	3	2	75

Koulustilasto osoittaa, että johtajakoulutuksen oppilasmäärä, 508, on miltei kaksinkertainen edelliseen vuoteen verrattuna, jolloin se oli 258 ilmeisesti johtajistolle järjestetyn jatkokoulutuksen ansiosta.

Lääkintöhallituksen kaupungin väestönsuojelun tehtäviin varaamat kaupungin palveluksessa olevat lääkärit ja hammaslääkärit, joita oli 46, osallistuivat kaikki väestönsuojelutoimiston järjestämään 15 tuntiseen perehdyttämistilaisuuteen.

Vapaaehtoisesti väestönsuojelutoimiston järjestämään johtajakoulutukseen osallistuvien määrä on edelleen viime vuodesta kasvanut 89:stä 201:een.

Virasto- ja laitossuojelun kohdalla koulustarve jatkui, joten oppilasmäärä pysyi edellisen vuoden huipulukemissa.

Yleisen väestönsuojelun johtaelimiin ja joukkoihin sijoitettujen johtajien, alijohtajien ym. henkilöstön määrävahvuus oli 8 436 henkilöä ja koulutettujen määrä 2 757. Vajaus täytetään toimeenpanossa väestönsuojeluelvöllisillä tai vapaaehtoisilla. Kodittomien huolto-organisaation henkilöstön määrävahvuus oli 821 ja koulutettuja 24. Kalliosuojan hoitajien määrävahvuus oli 223 ja koulutettuja 113.

Väestön omaoimisen suojelelu henkilöstön koulutuksesta ovat suurelta osalta kaupungin

myöntämien avustusten turvin edelleen huolehtineet Helsingin Väestönsuojeluyhdistys ja Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piiri.

Helsingin Väestönsuojeluyhdistyksen järjestämiä väestön omakohtaisen suojelun kursseja oli yhteensä 71, joihin osallistujia oli 1 291. Teollisuuden ja liikeyritysten suojelun kursseja pidettiin yhteensä 32, osallistujia 1 367.

Näiden lisäksi väestönsuojeluyhdistyksen järjestämiin valistustilaisuuksiin osallistui 847 kuulijaa. Väestönsuojelupäivien aikana järjestettyihin eri tilaisuuksiin osallistui kaikkiaan n. 2 000 kävijää.

Vielä on mainittava »Tapanilan pamaus» 12.—13.10., johon otti osaa n. 80 ensiapu- ja pelastusmiestä sekä eräät vapaaehtoiset palokunnat.

Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piirin suorittamaa ensiapu- ja kotisairaanhoidokoulutusta annettiin yhteensä 232 kurssilla ja näillä oli osanottajia 4 543.

Lisäksi pidettiin opettajien jatkokoulutuspäivät, joille oli osanottajia Helsingistä 27. Järjestön keskushallituksen valmennuskursseilla valmennettiin uusiksi opettajiksi 28 sairaanhoitajaa. Ensiapualueharjoituksia pidettiin Helsingissä 4, osanottajia oli 310.

Tuhoissa sortumiin hautautuneiden löytämisessä ovat palveluskoirat ulkomaisten kokemusten mukaan osottautuneet erittäin käyttökelpoisiksi. Koulutuksen suunnittelua ja järjestelyjä varten muodostettiin yhteistyöelin, missä olivat edustettuina väestönsuojelutoimisto, Helsingin Väestönsuojeluyhdistys ja eräät palveluskoirayhdistykset ja -kerhot. Väestönsuojelutoimisto rakennutti Herttoniemen palovartioaseman tontilla olevalle harjoituspaikalle pelastuskoirakoulutuksessa tarvittavat lisälaitteet.

Käytössä kuluneiden välineiden, erityisesti opetusfilmien, uusimiseksi ja ajanmukaistamiseksi tehdyt mainitsemisen arvoiset koulutusvälinehankinnat olivat: kopiokone kuvanheijastimen opetuskelmujen valmistus-

ta varten, kauko-ohjattava diakuvaheijastin, ensiapukoulutusta varten suunniteltu flanellograafi, kuultokuvaeserjoja, suojanaama-reita ja väestönsuojelukirjallisuutta.

Väestönsuojat. Kertomusvuoden aikana valmistuivat kaupungin toimesta rakennetut Kanavapuiston yleinen ja Kastelholmantien yhteinen kalliosuoja. Valmiisiin kalliosuojiiin mahtuu nyt yleisöä 37 475 henkilöä ja rakenteilla oleviin tulee mahtumaan lisäksi 19 771 henkilöä.

Kallion virastotalon ja kaupunginteatterin yhteinen, osittain myös yleisölle tarkoitettu kalliosuoja saatiin väestönsuojelulautakunnan hallintaan 1.4. lukien sekä kaupungin osuus Lehtisaaren kalliosuojan hallinto- ja ylläpitokuluista ja vastaavasti tuotoista merkittiin väestönsuojelulautakunnan menoihin ja tuloihin.

Valmiita väestönsuojia oli kertomusvuoden loppuun mennessä yht. 1 910, suojahuoneiden kokonaispinta-ala on 153 585 m² ja niihin mahtuu yht. 234 689 henkilöä. Väestönsuojista oli yksityisten rakennuttamia talokohtaisia väestönsuojia 1 885, näiden yhteinen pinta-ala on 124 819 m² ja niihin mahtuu 197 214 henkilöä. Kaupungin rakennuttamia yleisiä ja yhteisiä kalliosuojia oli valmiina yht. 25, näiden yhteinen pinta-ala on 28 766 m² ja niihin mahtuu 37 475 henkilöä. Lisäksi oli kaupungilla kertomusvuonna rakenteilla 4 kalliosuojaa, joissa olisi tilaa 12 002 m² yht. 19 771 henkilölle ja suojelutarkoituksiin 2 035 m². Suunnitteilla oli kaikkiaan 9 kalliosuojaa, joissa olisi tilaa 25 349 m² yht. 41 950 henkilölle ja suojelutarkoituksiin 1 652 m².

Kertomusvuoden syksyllä aloitettiin Graniittitien ja Liusketien kalliosuojien rakennustyöt Pihlajamäessä sekä Myllypuron kalliosuojan louhintatyöt.

Väestönsuojelutoimiston toimenpitein suoritettiin Herttoniemen juurikasvarastoon rakennettavan johtopaikan yhteyteen suurtehohälyttimen rakentaminen, jatkettiin Naualakallion ensiapuaseman ja Koskelantien väestönsuojelukeskuksen rakentamista sekä

aloitettiin Strömbergintien ensiapuaseman rakentaminen. Lisäksi suunniteltiin Perustien suurtehohälyttimen konehuone, Kaupintien suojelupiirin ja -lohkon toimistot sekä Floorantien ensiapuaseman sisustustyöt.

Kertomusvuoden aikana aloitettiin väestönsuojeluasetuksen 21 §:n 7 kohdan edellyttämät valvontatarkastukset talokohtaisissa väestönsuojissa. Tarkastuskohteita oli 44.

Tiedotus- ja yhteistoiminta. Helsingin kaupungin väestönsuojelun järjestelyjä ja valmiutta tehtiin tunnetuksi mm. järjestämällä esittelytilaisuuksia, joita kaupungin omia tilaisuuksia lukuun ottamatta oli 20. Vierailukäynneistä mainittakoon Tanskan siviilipuolustushallituksen pääjohtaja ja Norjan rakenteellisen suojelun ylitarkastaja; Lohjan, Tampereen, Espoon ja Järvenpään kunnanvaltuuston ja -hallitusten sekä väestönsuoje-

lulautakuntien edustajat; läänien väestönsuojelun tarkastajat, useiden kuntien väestönsuojelupäälliköt ja eräät reservinupseerikerhot.

Sanomalehdille annettiin väestönsuojelualaa koskevia haastatteluja ja järjestettiin julkisen sanan edustajille väestönsuojelukuksen ja johtamisjärjestelmän esittelytilaisuus.

Tulot ja menot. Tulot ja oli kertomusvuonna yhteensä 777 436 mk.

Määrärahoja oli käytettävissä kaikkiaan 1 833 834 mk, meno t olivat 1 655 592 mk, joten käyttämättä jäi 178 242 mk.

Avustuksina suoritettiin Suomen Punaisen Ristin Helsingin ja Uudenmaan piirille ja Helsingin Väestönsuojeluyhdistykselle yhteensä 138 300 mk.